

EXAMINATION OF REPORTING OF INVESTMENTS IN ASSOCIATES AND SUBSIDIARIES IN FINANCIAL STATEMENTS WITHIN THE SCOPE OF BOBI FRS AND TFRS

DOI: 10.17261/Pressacademia.2020.1233

PAP- V.11-2020(5)-p.22-27

Huseyin Mert¹, Yusuf Ocalmis²

¹Istanbul Okan University, Department of Accounting and Audit, Istanbul, Turkey.

huseyin.mert@okan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5391-7865

²Istanbul Okan University, Department of Accounting and Audit, Istanbul, Turkey.

yocalmis@stu.okan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6738-2846

To cite this document

Mert, H., Ocalmis, Y. (2020). Examination of reporting of investments in associates and subsidiaries in financial statements within the scope of BOBI FRS and TFRS. PressAcademia Procedia (PAP), V.11, p.22-27

Permanent link to this document: <http://doi.org/10.17261/Pressacademia.2020.1233>

Copyright: Published by PressAcademia and limited licensed re-use rights only.

ABSTRACT

Purpose- Subsidiary and subsidiary investments can be reported in different ways in the financial statements of businesses reporting according to BOBI FRS or TFRS. The aim of this study is to analyze the differences in implementation and their effects on the results of operations in reporting of subsidiary and subsidiary investments in terms of BOBI FRS and TFRS.

Methodology- The financial statements of the same company prepared under BOBI FRS and TFRS were compared.

Findings- A difference was determined between equity and cost methods in terms of presentation differences and values of investments. While the operating results of the investment are not reflected in the financial statements in the cost method, the operating results of the investment in the equity method are determined to be reflected in the financial statements.

Conclusion- Standardizing the implementation of the equity method in reporting investments in associates and subsidiaries will eliminate the differences as well as providing reliable information.

Keywords: BOBI FRS, TFRS, equity method.

JEL Codes: M40, M41, M42

İŞTİRAK VE BAĞLI ORTAKLIK YATIRIMLARININ FİNANSAL TABLOLARDA RAPORLANMASININ BOBI FRS VE TFRS KAPSAMINDA İNCELENMESİ

ÖZET

Amaç- İştirak ve bağlı ortaklık yatırımları, BOBI FRS veya TFRS'ye göre raporlama yapan işletmelerin finansal tablolarında farklı yöntemlerle raporlanabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, BOBI FRS ve TFRS açısından iştirak ve bağlı ortaklık yatırımlarının raporlanmasındaki uygulama farklılıklarını ve faaliyet sonuçlarına olan etkilerini çeşitli varsayımlar altında analiz etmektir.

Yöntem- Sanayi sektöründe faaliyet gösteren ve finansal tablolarını BOBI FRS kapsamında hazırlayan şirketin, 2018 ve 2019 yılları finansal tabloları TFRS kapsamında hazırlanarak sonuçlar karşılaştırılmıştır. Böylece iştirak ve bağlı ortaklık yatırımlarının raporlanmasının, finansal tablolar ve sonuç hesaplarına olan etkilerini BOBI FRS ve TFRS'ye göre görmek mümkün olmuştur.

Bulgular- Özkaynak ve maliyet yöntemleri arasında sunum farklılığı ile yatırımların değerleri açısından farklılık tespit edilmiştir. Maliyet yönteminde yatırımın faaliyet sonuçları finansal tablolara yansımazken, özkaynak yönteminde yatırımın faaliyet sonuçları finansal tablolara yansıdığı tespit edilmiştir.

Sonuç- BOBI FRS ve TFRS uygulamalarında iştirak ve bağlı ortaklık yatırımları finansal tablolarda farklı yöntemlerle raporlanabilmektedir. İştirak ve bağlı ortaklık yatırımlarının finansal tablolarda raporlanmasında özkaynak yöntemi uygulanmasının standart hale getirilmesi, farklılıkları ortadan kaldıracağı gibi güvenilir bilgi sunumu da sağlanmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: BOBI FRS, TFRS, equity method.

JEL Kodları: M40, M41, M42

1. GİRİŞ

Ulusal ve uluslararası artan rekabet ortamında işletmeler faaliyetlerine devam edebilmek ve sürekliliklerini sağlayıp büyüebilmek için çok çeşitli stratejik kararlar vermek durumunda kalırlar. Bu kararlardan olan başka şirketlere yapılan yatırımlarla yatırımcı şirketler, yatırım yaptıkları şirketin finansal, yönetim ve stratejik kararlarında söz sahibi olmak, onları kontrol altına almak ya da onların faaliyetlerinden kar elde etmeyi amaçlarlar.

İşletmenin üzerindeki etki derecesine göre iştirak yatırımları, menkul kıymet yatırımı, iştirak yatırımı, bağlı ortaklık yatırım ve diğer uzun vadeli yatırımlar olarak sınıflandırılmaktadır. TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardı ile BOBİ FRS Bölüm 10'da iştiraklerin, ana ortaklık niteliğinde ve konsolide finansal tablolar haricinde iştiraki bulunan bir yatırımcının finansal tablolarında raporlanması konu edilmiştir.

Bu çalışmada iştirakler ve bağlı ortaklıkların finansal tablolarda raporlanmasının BOBİ FRS ve TFRS kapsamında incelemesi yapılmış, maliyet ve özkaynak yöntemlerinden kaynaklanan farklar tespit edilmiş ve sonuçlarının finansal tablo kullanıcılarına ilave bilgiler sunulması hedeflenmiştir.

2. TEMEL KAVRAMLAR

Yatırımcı şirketlerin iştirak paylarını elde bulundurma nedenleri, alım satım amaçlı veya satılmaya hazır finansal varlık olarak olabileceği gibi stratejik bir yatırımda olabilir. Yatırımdaki önemli etkiye veya kontrol gücüne göre yatırımlar farklı sınıflandırılır ve finansal tablolara alınma yöntemi, ilgili raporlama standartlarına göre değişiklik gösterir. İştirak yatırımlarının finansal (mali) duran varlıklar olarak sınıflandırılması uzun vadeli yatırım olmalarından kaynaklanmaktadır.

2.1. İştirak Kavramı

TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardında iştirak tanımı; üzerinde önemli etkinin bulunduğu işletme olarak tanımlanmıştır (TMS 28 p.3.).

Önemli etki kavramı, yatırım yapılan işletmenin faaliyet ve finansal politikalarının belirlenmesi, işletmenin kararlarına katılma gücünü ifade edip, politikaları tek başına kontrol etme gücü veya bir başka taraf ile müşterek kontrol etme gücünü ifade etmemektedir (Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi 2015: 104).

İştirak yatırımları BOBİ FRS'de yatırım yapan işletmenin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere, müşterek girişim veya bağlı ortaklık niteliğinde olmayan işletmeler olarak tanımlanmaktadır (BOBİ FRS, Par. 10.2).

2.2. Önemli Etki

TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardında önemli etki: "Yatırım yapılan işletmenin faaliyet ve finansal politikalarının belirlenmesi ve kararlarına katılma gücü olarak ifade edilip, bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile müşterek kontrol etme gücünü ifade etmemektedir." olarak tanımlanmaktadır (TMS 28, p.3.).

BOBİ FRS'deki tanımda önemli etki kavramı "yatırım yapılan şirketin faaliyet ve finansal politikalarının karar alma süreçlerine katılma gücü olarak ifade edilip, bu politikaları tek başına kontrol etme ya da başka taraf ile müşterek kontrol etme gücü değildir." olarak tanımlanmaktadır (BOBİ FRS, Bölüm 10.3.).

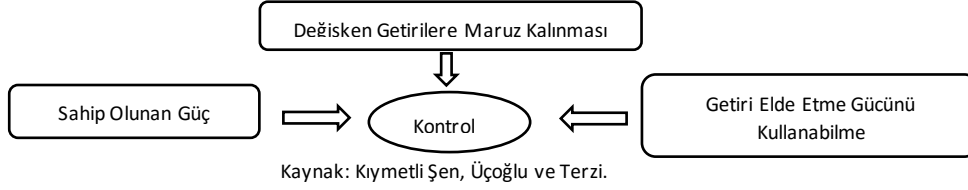
Tablo 1: Karşılaştırma - İştirak Yatırımları

	BOBİ FRS	MSGUT	TFRS
İştirak Tanımı	Önemli etki var	%10-%50 arasında oy hakkı	BOBİ FRS ile uyumlu
İştirakin Ölçümü	Konsolidasyonda: - Özkaynak yöntemi	Alış bedeli	Konsolidasyonda: BOBİ FRS ile uyumlu
	Münferit finansal tablolarda: - Maliyet bedeli - Özkaynak yöntemi		Münferit finansal tablolarda: - Maliyet bedeli - Özkaynak yöntemi - Gerçeğe uygun değer

Kaynak: (3. Oturum Slayt 38) KGK - BOBİ FRS Sunum

2.3. Kontrol Gücü

Yatırımcı işletme, yatırım yaptığı şirketin getirilerini etkileyen faaliyetlerini önemli ölçüde etkileyebiliyorsa ve bunları yönetebilme haklarına sahipse, yatırım yaptığı şirket üzerinde güce sahiptir (TMS 28, p.5.).

Tablo 2: Kontrolün Değerlendirilmesi

Kontrol gücü, iştirak üzerinde bir etki icra etmek ve iştirakin ticari politikalarını belirleme gücüne sahip olarak tanımlanabilir. Kontrol eden ve kontrol edilen ilişkisi varsa bu şirketler ilişkili şirket olarak tanımlanabilmektedir (Eyüpgiller, S. 2012: 8).

TFRS 10'da kontrol gücü; yatırım yapan işletmenin, iştirakiyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kalması veya bu getirilerde hak sahibi olması ve bu getirileri iştirakinin üzerindeki gücüyle etkileme imkânına sahip olduğu durumlarda, iştirakini kontrol etmektedir şeklinde ifade edilmektedir.

2.4. Bağlı Ortaklık

Bağlı ortaklık, "Başka bir işletme tarafından kontrol edilen bir işletmedir." şeklinde tanımlanmaktadır (TFRS 10). Yatırımın üzerinde güce sahip olunması, yatırımdan dolayı değişken getirilere maruz kalma ve bu getirilerin miktarını etkileyebilecek gücü kullanabilme durumlarda kontrol edilebilir kavramı söz konusu olabilmektedir.

3. MUHASEBELEŞTİRME VE RAPORLAMA

İlk kayda almada iştirakler, maliyet bedeli üzerinden ölçülmektedir (BOBİ FRS, Par. 10.7.). TMS 28 de benzer şekilde elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilir ifadesi yer almaktadır. Sonraki ölçümde münferit finansal tablolar için maliyet yöntemi veya özkaynak yöntemlerinden biri seçilir, konsolide de ise özkaynak yöntemi uygulanır (Ataman, Gökçen 2017: 135)

Tablo 3: İştirak Yatırımlarının Ölçümü

İlk Kayda Alma		Maliyet Bedeli Üzerinden
Sonraki Ölçüm	Konsolide Finansal Tablo	Özkaynak Yöntemi
	Münferit Finansal Tablo	Özkaynak Yöntemi Maliyet Yöntemi

Kaynak: (3. Oturum Slayt 30) KGG BOBİ FRS Sunum

3.1. Maliyet Yöntemi

TMS 28 iştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardında iştirakler, ilk olarak elde edildiği tarihte elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilir. Satın alma fiyatı, yasal giderler ve diğer satın alma ile ilgili işlem giderleri maliyeti oluşturmaktadır. Değer düşüklüğüne uğraması durumunda maliyet bedelinden değer düşüklüğü zararı indirilir ve kalan tutar üzerinden raporlanır (Karapınar ve Efla tun 2019: 182)

3.2. Özkaynak Yöntemi

TFRS 28 iştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardında özkaynak yöntemi; yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirildiği ve bu tutarın iştirakin net varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltilmiş bir yöntemdir. Yatırımcı işletmenin kar veya zararı, iştirakin kar veya zararından kendisine düşen payı; yatırımcı işletmenin diğer kapsamlı karı, yatırım yapılan işletmenin diğer kapsamlı karından kendisine düşen payı da içermektedir (TFRS 28, p.10.). Özkaynak yönteminde, gerçeğe uygun değerdeki değişimlerle ilgili olarak yatırım hesabında bir düzeltme yapılmaz (Ketz 2003: 56).

Özkaynak yönteminde, grup içi işlemlerden doğan kar veya zararın tek bir kalem olarak elimine edilmesi, gelir ve gider unsurları birleştirilmediği için gereklidir (Örten, Kaval ve Karapınar 2020; 642).

Uygulama: Saf Çelik Anonim Şirketi'nin 55% oranında pay sahibi olduğu Profil A.Ş. 2018 yılını 350.500.-TL kar ile tamamlamıştır. Profil A.Ş. performansını artırarak 2019 yılını 475.300.TL kar ile tamamlamıştır. Profil A.Ş. 2018 ve 2019 yıllarında kar dağıtmamıştır. Saf Çelik A.Ş. 2019 yılı içerisinde iştirak yatırımlarını artırarak 05.02.2019 tarihinde Demir A.Ş.'nin 40% payını ve 15.04.2019 tarihinde Metal A.Ş.'nin 45% payını gerçeğe uygun değerinde satın almıştır. Ödemeleri banka aracılığı ile gerçekleştirmiştir.

Açıklamalar: Saf Çelik A.Ş. BOBİ FRS büyük işletme kapsamında olmadığından raporlamasını münferit finansal tablo olarak seçmiştir. Eğer şirket TMS/TFRS kapsamında veya BOBİ FRS büyük işletme kapsamında olsaydı finansal tablolarını konsolide olarak raporlamak zorunda

olacaktı. Bu durumda bağı ortaklığını finansal tablolarında konsolide edecek, iştirak yatırımlarını ise özkaynak yöntemine göre raporlaması gerekecekti.

*Çalışmamızda Saf Çelik A.Ş.'nin münferit finansal tablolarında maliyet ve özkaynak yöntemlerine göre raporlama sonuçları incelenmiştir.

2018 yılı yapılması gereken kayıtlar

<u>Maliyet Yöntemi</u>	<u>Özkaynak Yöntemi</u>
Maliyet yöntemine göre yapılması gereken bir muhasebe kaydı yoktur.	-----31.12.2018-----
	242 İŞTİRAKLER 192.775
	242.01 Profil A.Ş.
	649 DİĞER OLĞ. GEL./KAR. 192.775
	Profil A.Ş. 31.12.2018 net kar bildirimini

2019 yılı yapılması gereken kayıtlar

<u>Maliyet Yöntemi</u>	<u>Özkaynak Yöntemi</u>
-----05.02.2019-----	-----05.02.2019-----
242 İŞTİRAKLER 200.000	242 İŞTİRAKLER 200.000
242 02 Demir A.Ş.	242 02 Demir A.Ş.
102 BANKALAR. 200.000	102 BANKALAR. 200.000
Demir A.Ş.'nin 40% pay gerçeğe uygun değerle alımı	Demir A.Ş.'nin 40% pay gerçeğe uygun değerle alımı
-----15.04.2019-----	-----15.04.2019-----
242 İŞTİRAKLER 123.750	242 İŞTİRAKLER 123.750
242 03 Metal A.Ş.	242 03 Metal A.Ş.
102 BANKALAR. 123.750	102 BANKALAR. 123.750
Metal A.Ş.'nin 45% pay gerçeğe uygun değerle alımı	Metal A.Ş.'nin 45% pay gerçeğe uygun değerle alımı
İştiraklerin faaliyet sonuçları için Maliyet Yönteminde bir kayıt yapılmamaktadır.	İştiraklerin faaliyet sonuçları Özkaynak Yöntemine göre iştirakler hesabında payları oranında kayıt gerektirmektedir.
	-----31.12.2019-----
	242 İŞTİRAKLER 261.415
	242 01 Profil A.Ş.
	649 DİĞ. OLĞ. GEL./KAR. 261.415
	Profil A.Ş. 31.12.2019 tarihinde net kar bildirimini
	-----31.12.2019-----
	659 DİĞ. OLĞ. GİD./ZARARLAR 190.200
	242 İŞTİRAKLER 200.000
	242 02 Demir A.Ş.
	Demir A.Ş. 31.12.2019 tarihinde net zarar bildirimini
	-----31.12.2019-----
	242 İŞTİRAKLER 250.020
	242.03 Metal A.Ş.
	649 DİĞER OLĞ. GEL./KAR. 250.020
	Metal A.Ş. 31.12.2019 tarihinde net kar bildirimini
	-----

*Bağı ortaklık veya iştirak yıl sonundan önce geçmiş yıl karınını dağıtım kararını almış olsaydı, yatırımcı işletme kendi finansal tablolarında temettü gelirini tahakkuk esası gereği kayıt edecekti (Elliott 2007: 572).

İştiraklerin Performans Durumları

Yıllar		Sermaye	Elde etme maliyeti	Pay Oranı %	Kar Zarar	İştiraklerin Özkaynakları
31.12.2018	Profil A.Ş.	250.000	87.500	55%	350.500	600.500
31.12.2019	Profil A.Ş.	250.000	37.500	55%	475.300	1.075.800
31.12.2019	Demir A.Ş.	500.000	200.000	40%	(475.500)	24.500
31.12.2019	Metal A.Ş.	275.000	112.500	45%	555.600	830.600

Maliyet ve Özkaynak Yöntemlerine göre Finansal Durum Tabloları

Saf Çelik Anonim Şirketi Maliyet Yöntemi		Saf Çelik Anonim Şirketi Özkaynak Yöntemi	
Finansal Durum Tablosu	31.12.2018	Finansal Durum Tablosu	31.12.2018
242.01 Profil A.Ş.	87.500	242.01 Profil A.Ş.	330.275
Maliyet yöntemiyle değerlendirilen yatırımlar	87.500	Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımlar	330.275
Finansal Durum Tablosu	31.12.2019	Finansal Durum Tablosu	31.12.2019
242.01 Profil A.Ş.	37.500	242.01 Profil A.Ş.	591.690
242.02 Demir A.Ş.	200.000	242.02 Demir A.Ş.	9.800
242.03 Metal A.Ş.	112.500	242.03 Metal A.Ş.	373.770
Maliyet yöntemiyle değerlendirilen yatırımlar	350.000	Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımlar	975.260

Maliyet yöntemine göre iştiraklerin 31.12.2019 tarihindeki bilanço değeri 350.000.-TL'dir. Özkaynak yöntemine göre 31.12.2019 tarihinde iştiraklerin bilançodaki değeri 975.260.-TL'dir. Maliyet ve Özkaynak yöntemleri arasındaki fark **625.260.-TL**'dir.

Maliyet yönteminde yatırımın değerinin, iştiraklerin faaliyet sonuçlarını yansıtamadığı görülmektedir. Maliyet yönteminin kullanılması, yatırımcıların faaliyetleri en azından kısmen raporlayan işletmenin (yatırımcılar) yönetim kararları ve işletme becerilerinin göstergesi olan bir işletmeye ilgisinin ekonomik gerçekliğini yansıtmayacaktır (Epstein B. J. ve Jermakowicz, E. K. 2007: 353).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Standartlar karşılaştırmalı olarak incelendiğinde iştirak yatırımlarının muhasebeleştirilmesi ve raporlanması, özel bir standart olarak yer alıp oran ve değerlendirme hükümleri açısından farklılık göstermektedir. Maliyet yöntemi uygulandığında sadece dağıtılan temettüleri finansal tablolara yansırken, iştirakin performansını gösteren kar veya zarar durumu finansal tablolara yansımayacaktır.

BOBİ FRS büyük işletme kapsamında olmayan işletmelerin, münferit finansal tablo uygulamalarında, maliyet yöntemini tercih edebilmesi, yatırımcı şirketlere iştiraki üzerindeki önemli etkisini kullanarak kar payı dağıtımını erteletmesi veya ihtiyaç duyduğunda kar dağıtımını gerçekleştirme imkânını sunmaktadır. Bu durumda yatırımcı şirket kendi faaliyet sonuçlarındaki düşük performansını, iştiraktaki kar dağıtım kararını aldırarak kapatabilecektir.

Çalışmadaki uygulama sonuçları değerlendirildiğinde, özkaynak yöntemi iştiraklerin faaliyet sonuçlarını hesaplara tam olarak yansıttığından, iştiraklerden kaynaklanacak fayda ve zararlar takip edilebilmektedir. Finansal tablo kullanıcıları için iştiraklerin faaliyet sonuçlarını görebilmek yapmış oldukları yatırımları için karar almalarında önemli bir durumdur.

İştirak yatırımlarının finansal tablolarda raporlanmasında özkaynak yöntemi uygulanmasının standart hale getirilmesi, farklılıkları ortadan kaldıracığı gibi güvenilir bilgi sunumu da sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ataman, B. ve Gökçen G. (2017). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) Uygulamaları. İstanbul. Beta.
- Elliott, B ve Elliott, J. (2007). Financial Accounting and Reporting, 11th Edition, England: Pearson Education Limited.
- Epstein B. J. ve Jermakowicz, E. K. (2007). Wiley IFRS 2007: Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards, John Wiley & Sons, New Jersey.
- Eyüpgüller, S. Saygın 2012. Şirketler Topluluğunda Konsolidasyon. Ankara. Detay Yayıncılık.
- Karapınar, A ve Eflatun A. O. 2019. BOBİ FRS Uygulama ve Yorumları. Ankara. Gazi Kitabevi.

Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi 2015. Uluslararası/Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Konsolide Finansal Raporlama. İstanbul. Ekin Yayınevi.

Ketz, J. E. (2003), Hidden Financial Risk, Understanding Off-Balance Sheet Accounting, John Wiley & Sons, New Jersey.

Örten, R., Kaval H. ve Karapınar A. 2020. Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları 2020 TMS –TFRS. Ankara. Gazi Kitabevi.

Özbirecikli, Mehmet, Kıymetli Şen İlker, Tüm Kayahan (2017). Uygulamaya Dönük Örnekli Açıklamalarla Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı. İstanbul. Detay Yayıncılık.

https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF%20linkleri/BOBi_frs.PDF

https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS%2028.pdf

<https://www.ipsasb.org/publications/ipsas-36-investments-associates-and-join-t-ventures-1>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf>